

Sammanfattning

Fråga om en arbetsgivare brutit mot 13 § medbestämmandelagen genom att fatta ett beslut om viktigare förändring av en arbetstagers anställningsvillkor utan att dessförinnan ta initiativ till förhandling med arbetstagens organisation.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2003-09-10
StockholmDom nr 64/03
Mål nr A 182/02**KÄRANDE**

Finansförbundet, Box 38151, 100 64 STOCKHOLM
Ombud: arbetsrättsjuristen Anders Filén, samma adress

SVARANDE

Capitalis Försäkringsmäklare AB, 556613-5942, Kungsgatan 33,
111 56 STOCKHOLM
Ombud: advokaten Pia Nyblaeus, Box 14240, 104 40 STOCKHOLM

SAKEN

Skadestånd för brott mot 13 § lagen (1976:580) om medbestämmande i
arbetslivet

Mellan Finansförbundet och Capitalis Försäkringsmäklare AB (Capitalis)
föreligger inget kollektivavtal.

Finansförbundets medlem J.L. har tidigare varit anställd av Capitalis som
regionchef med placering vid Capitalis kontor i Malmö.

Den 28 maj 2002 hölls ett möte mellan J.L. och Capitals tre ägare, T.G., J.Z:s
och T.I. Enligt Finansförbundet beslutade Capitalis den dagen eller dagen
därpå om en viktigare förändring av J.L:s anställningsvillkor.

Under påstående att Capitalis brutit mot 13 § lagen om medbestämmande i
arbetslivet (MBL) har Finansförbundet yrkat att Arbetsdomstolen skall för-
plikta Capitalis att till förbundet betala 75 000 kr i allmänt skadestånd jämte
ränta enligt 3 och 6 §§ räntelagen från dagen för delgivning av stämning, den
29 november 2002, tills betalning sker.

Capitalis har bestritt käromålet. Inget belopp har vitsordats som skäligt. För
det fall Arbetsdomstolen skulle finna att skadeståndsskyldighet föreligger har
Capitalis yrkat att beloppet skall jämkas i första hand till noll och i andra
hand till det belopp domstolen finner skäligt.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Finansförbundet

Capitalis har den 28 eller senast den 29 maj 2002 beslutat om en viktigare
förändring av J.L:s anställningsvillkor utan att dessförinnan ha tagit initiativ
till förhandling med Finansförbundet. Förhandlingsskyldighet har
uppkommit i vart fall senast den 29 maj 2002.

J.L. började sin anställning hos Capitalis 1995. Från och med 1998 arbetade han som regionchef för bolagets södra region och som mest ansvarade han för fyra kontor i regionen.

Under J.L:s anställning förekom en fortlöpande dialog om bolagets verksamhet mellan honom och ledningen, dvs. T.G., J.Z. och T.I. Diskussionerna avsåg bolagets verksamhet samt anställningsvillkoren för dem som arbetade inom J.L:s ansvarsområde. Vid förändringar av anställningsvillkoren för någon anställd har tillvägagångssättet från Capitalis sida varit ensartat. Capitalis ledning har inte varit intresserad av någon undersökning eller diskussion med den enskilde om en förändring utan man har tagit direkt kontakt med den anställde som fått två möjligheter: att acceptera föreslagen förändring eller att lämna anställningen. Capitalis har medvetet valt att hålla fackliga organisationer utanför i sådana sammanhang.

Under 2002 sjönk bolagets intäkter drastiskt på grund av börsens dåliga utveckling. Intäkterna i södra regionen var dåliga och det fördes en fortlöpande dialog inom ledningsgruppen, som även J.L. tillhörde, om vilka åtgärder Capitalis skulle vidta för att ändra utvecklingen. Även J.L:s möjlighet att fortsätta som regionchef blev ifrågasatt.

Den 28 maj 2002 blev J.L. inkallad till Capitalis ledning. Det var fråga om en direktkontakt mellan ledningen och honom utan föregående kontakt med Finansförbundet. Vid mötet fördes det aldrig någon diskussion om Capitalis verksamhet. Ledningen redogjorde bara för vad som skulle gälla fortsättningsvis. J.L. hade att välja mellan två alternativ, antingen att acceptera en större förändring av sina anställningsvillkor eller att sluta sin anställning. Förslaget var inte förvånande för J.L., men med hänsyn till att det rörde sig om en större förändring av anställningen bad han att få förslaget skriftligt.

Den 29 maj 2002 fick J.L. per e-post Capitalis förslag till omreglering av anställningsvillkoren. Han bad om betänketid och kontaktade därefter Finansförbundet som gav honom rådet att hänvisa Capitalis till förbundet för vidare diskussioner i frågan, vilket J.L. gjorde. Därefter hände ingenting förrän i slutet av juni då Capitalis begärde förhandling om omreglering av J.L:s anställningsvillkor.

Förhandlingen inleddes den 10 juli 2002 och den rörde två frågor, dels frågan om omreglering av J.L:s anställningsvillkor på grund av arbetsbrist alternativt omplacering dels frågan att Capitalis inte förhandlat i tid. Den 19 juli 2002 förklarades förhandlingen avslutad.

Capitalis

Varken den 28 eller den 29 maj 2002 fattades det något beslut om förändring av J.L:s anställningsvillkor. Det förelåg således ingen förhandlingsskyldighet enligt MBL för Capitalis.

Capitalis driver en mäklarverksamhet med anställda som arbetar på provisionsbasis under en gemensam firma. Enligt branschpraxis finns det hos Capitalis både anställda försäkringsmäklare och mäklare som är franchise-tagare. Capitalis har tre delägare som samtliga har haft en arbetsrelation med J.L. sedan 1995, först som kollegor och därefter, från 2001, då delägarna övertog den del av verksamheten där J.L. var anställd, en arbetsgivar-arbetsgivarrelation. Som framgår av anställningsavtalet övergick J.L:s anställning den 1 oktober 2001 till Capitalis och han fortsatte då som regionchef.

J.L. ingick i ledningsgruppen. Han var dessutom Capitalis ställföreträdare i södra regionen, eftersom samtliga delägare fanns på kontoret i Stockholm. I ledningsgruppen hade man fortlöpande dialoger om verksamheten och J.L. deltog bl.a. i nedläggningen av kontoren i Göteborg och Lund.

Den 28 maj 2002 hade J.L. och delägarna ett möte i Stockholm. Mötet var av ren beredningskaraktär och delägarna ville bl.a. efterhöra J.L:s syn på den fortsatta verksamheten i södra regionen och även på hans egen roll i sammanhanget. Eftersom J.L. var bolagets ställföreträdare i regionen var detta högst väsentlig information för delägarna. J.L. bad att få förslaget som diskuterats skriftligt. Delägarna fick inte några synpunkter från honom.

Någon förhandlingsskyldighet enligt MBL förelåg inte vid denna tidpunkt eftersom det inte fanns något att förhandla om.

Capitalis översände till J.L. ett skriftligt förslag till omreglering av avtalet. Enligt förslaget skulle han få provision på allt som såldes på kontoret samt även provision på egen försäljning. Utöver detta skulle han erhålla en fast ersättning för det administrativa ansvaret. Allt detta gav honom en möjlighet att höja lönen från 42 500 kr till lågt räknat 55 500 kr i månaden. Det förelåg därför ingen risk för en väsentlig förändring till J.L:s nackdel.

Någon ytterligare kontakt rörande J.L:s anställningsvillkor förekom inte. J.L. erhöll den betänketid han önskade. Däremot hade Capitalis och J.L. fortsatta kontakter i fråga om bolagets löpande verksamhet.

Den 27 juni 2002 begärde Capitalis förhandling med Finansförbundet om uppsägning av J.L. på grund av arbetsbrist alternativt omplacering. Arbetsgivaren var i detta läge tvingad att agera för att komma vidare i diskussionerna.

Vid förhandlingen som hölls den 10, 11 och 19 juli 2002 var det klart att uppsägning på grund av arbetsbrist måste vidtas. J.L:s befattning i dåvarande form skulle försvinna. Han erbjöds i stället en befattning som mäklaraspirant

med visst administrativt ansvar. Det var fråga om en mycket lägre befattning med avsevärt lägre inkomster. Lönen skulle bestå av en fast del om 10 000 kr i månaden samt provision enligt ordinarie mäklaravtal. Den föreslagna omregleringen avsåg alltså en helt annan befattning än den som diskuterats den 28 maj 2002.

Capitalis sade därefter upp J.L. den 19 juli 2002 på grund av arbetsbrist. Vid ett senare tillfälle avböjde J.L. erbjudandet om anställning som mäklaraspirant och han slutade sin anställning i bolaget den 19 januari 2003.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det föreligger ett brott mot MBL skall skadeståndet jämkas till i första hand noll eftersom Capitalis inte avsiktligt åsidosatt någon förhandlingsskyldighet enligt MBL utan tvärtom agerat i enlighet med intentionerna i lagen.

Domskäl

Finansförbundets medlem J.L. har varit anställd av Capitalis som regionchef med ansvar för bolagets södra region. I regionen fanns som mest fyra kontor och som regionchef ansvarade han bl.a. för att anställa och avveckla personal. J.L. ingick också i Capitalis ledningsgrupp. Den 28 maj 2002 hölls ett möte mellan Capitalis tre delägare och J.L.. Den 29 maj 2002 erhöll J.L. per e-post ett förslag till omreglering av sitt anställningsavtal.

Finansförbundet har gjort gällande att Capitalis brutit mot 13 § MBL och yrkat att Capitalis skall förpliktas att betala allmänt skadestånd till förbundet. I 13 § MBL föreskrivs att, om en fråga särskilt angår arbets- och anställningsförhållandena för arbetstagare som tillhör en arbetstagarorganisation i förhållande till vilken arbetsgivaren inte är bunden av kollektivavtal, är arbetsgivaren skyldig att förhandla enligt 11 och 12 §§ med den organisationen. Enligt 11 § skall arbetsgivaren på eget initiativ förhandla med arbetstagarorganisationen innan han beslutar om viktigare förändring av arbets- eller anställningsförhållandena för arbetstagare som tillhör organisationen.

Finansförbundet har som grund för yrkandet angett att Capitalis den 28 eller 29 maj 2002 fattat ett beslut om viktigare förändring av J.L:s arbets- och anställningsförhållanden utan att dessförinnan ta initiativ till förhandling med förbundet.

Capitalis har bestritt att det fattats något sådant beslut och anfört följande. De diskussioner som fördes i maj var en del i en beredningsprocess för att utreda Capitalis verksamhet i södra regionen. J.L. var ansvarig för den regionen och den i ledningsgruppen som bäst kände till förhållandena där. Delägarna behövde utröna J.L:s inställning till bolagets hela verksamhet i södra regionen. I detta ingick också en eventuell förändring av hans egen anställning.

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på Finansförbundets begäran J.L. hörts som vittne. På Capitalis begäran har T.G. och J.Z. hörts under sanningsförsäkran. Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

Den första fråga Arbetsdomstolen har anledning att ta ställning till är om Capitalis den 28 eller 29 maj 2002 beslutat om en viktigare förändring av J.L:s arbets- eller anställningsförhållanden.

Beträffande vad som förekom vid mötet den 28 maj 2002 har J.L. lämnat uppgifter som i viss mån skiljer sig från dem som lämnats av T.G. och J.Z.. Enligt J.L. var de tre ägarna inriktade på att förändra hans anställningsvillkor och ovilliga att diskutera alternativ till detta. Enligt T.G. och J.Z. behandlades hela den uppkomna situationen med lönsamhetsproblem i södra regionen och ägarna ville ha J.L:s synpunkter på situationen.

Ostridigt och av större betydelse för bedömningen är dock hur mötet den 28 maj 2002 avslutades och vad som sedan skedde. Mötet avslutades med att J.L. bad att få ett skriftligt erbjudande och betänketid. Påföljande dag skickade bolaget med e-post ett förslag till J.L.. Detta besvarades inte av J.L., som i stället vände sig till förbundet. J.L. fortsatte att arbeta på oförändrade villkor men blev senare, efter att förhandlingar genomförts, uppsagd på grund av arbetsbrist.

Den slutsats som måste dras av vad som framkommit är enligt Arbetsdomstolens mening att Finansförbundet inte visat att Capitalis den 28 eller 29 maj 2002 fattat något beslut om förändring av J.L:s arbets- eller anställningsförhållanden.

Finansförbundet har också velat göra gällande att det inte krävs något uttryckligt beslut utan att situationen kan vara sådan att arbetsgivarens handlande måste jämföras med ett beslut. Ett sådant resonemang kan ha fog för sig om ett uttryckligt beslut inte kan påvisas men arbetsgivaren faktiskt genomför en sådan förändring som enligt lagen skall föregås av förhandling. Något sådant är det dock inte fråga om i detta fall.

Med avseende på förhållandena i detta fall bör framhållas att det måste finnas ett visst utrymme för en arbetsgivare att diskutera med en arbetstagare och - i synnerhet om denne har en ledande befattning som regionchef och ingår i företagets ledningsgrupp - inhämta dennes åsikter om framtida planer för bolaget och även om arbetstagarens egen ställning utan att dessförinnan påkalla förhandling.

Sammanfattningsvis finner Arbetsdomstolen att Finansförbundet inte visat att Capitalis har brutit mot MBL.

Finansförbundet skall som tappande part förpliktas ersätta Capitalis dess rättegångskostnader. Arbetsdomstolen finner det yrkade beloppet skäligt.

DOMSLUT

1. Arbetsdomstolen avslår Finansförbundets talan.
2. Finansförbundet förpliktas ersätta Capitalis dess rättegångskostnader med fyrtyotvåusen (42 000) kr, allt avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess att betalning sker.

Ledamöter: Hans Tocklin, Gudmund Toijer, Palle Landin, Mats Holmgren, Ola Bengtson, Stina Nilsen och Bo Almgren. Enhälligt.

Sekreterare: Aneta Blåder